

דף קל"ז

יחזרו ליורשי הגמרא הביאה שרבי יוחנן סובר שקנין פירות כקנין הגוף, ולריש נותן לקיש קנין פירות לאו כקנין הגוף. שואלת הגמרא על רבי יוחנן ממה ששנינו בבבביתא, מי שכתב נכסיו לאחד ולאחריו לשני ולאחריו לשלישי, אם השני מת בחיי הראשון, הנכסים יחזרו ליורשי הנותן. ולכאורה אף שהנותן הוציאה מרשותו בכך שאמר 'אחריו', הנכסים חוזרים ליורשיו, מפני שקנין פירות של הראשון אינו כקנין הגוף, וכל שכן שבשאר המקומות קנין פירות לא כקנין הגוף?

נכסי לך ואחר³²³ עונה הגמרא, רבי יוחנן יאמר שתנאים נחלקו בדבר, אם לפלוני קנין פירות כקנין הגוף או לא³²⁴. ששנינו בבבביתא, נכסי לך ואחריו לפלוני, וירד ראשון ומכר ואכל³²⁵, השני מוציא מיד הלוקחות אחר שימות הראשון דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון, ואם לא שייר כלום לא יטול השני כלום. לרבי קנין פירות לאו כקנין הגוף, והברייתא שאומרת יחזרו ליורשי נותן היא דברי רבי היא. ולרבן שמעון בן גמליאל קנין פירות כקנין הגוף, ומה ששנינו יחזרו ליורשי ראשון הם דברי רבן שמעון בן גמליאל. אמר רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל³²⁶.

ומקשה הגמרא סתירה בדברי רבי ורבן שמעון בן גמליאל ממה ששנינו, נכסי לך ואחריו לפלוני יורד ראשון ומוכר ואוכל דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר אין לראשון אלא אכילת פירות בלבד? עונה הגמרא, שאין סתירה בדברי

323 רשב"ם כתב שגורסים תנאי היא ולא אלא אחריו נמי תנאי היא. ובודאי מתרצים את ר"ל כמו שתירצו לעיל אחריו ואפשר להעמיד את כל הברייתות כר"ל בין למ"ד יחזרו ליורשי נותן בין מ"ד יחזרו ליורשי נותן ובין מ"ד יחזרו ליורשי ראשון סוברים שקנין פירות דעלמא לאו כקנין הגוף. אלא שלרבי יוחנן מתרצים שיש מחלוקת תנאים בדבר. אם קנין פירות של הראשון כקנין הגוף או לא, ור"י יאמר אני סובר כמ"ד שהוא כקנין הגוף. רשב"ם.

324 תוס' שואלים על רשב"ם שפי' שהקושיה היתה על ר"י, ותי' שתנאים נחלקו בקנין פירות אם הוא כקנין הגוף או לא. והרי הרבה תנאים חלקו בקנין פירות במפורש. במוכר עבדו ע"מ שישמשנו ל' יום בחזקת הבתים. ועוד שלדבריו ל"ג אלא אחריו תנאי היא. ונראה שהקשו לר"ל שתיירא אחריו שאני. אם נאמר שאחריו אינו שונה אלא הטעם שא' יחזרו ליורשי ראשון הוא משום שסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי כר"א"ש מצאנו הרבה תנאים שחולקים בדבר. אבל אם נאמר שמה שא' שיחזרו ליורשי ראשון הוא מסברא, ובעלמא קנין פירות לא כקנין הגוף. קשה ממה ששנינו יחזרו ליורשי נותן. ותיירצו שגם כלומר לעולם הברייתא הראשונה סוברת כר"ל ויש מחלוקת תנאים גם באחריו. כמו שרבי ורשב"ג חלקים באחריו שרבי סבר שאחריו אינו כלום ולא הקנה לו אלא פירות, ורשב"ג סבר אחריו שאני. וכל הברייתות כר"ל והלכה כמותן. תוס'.

325 וירד הראשון ומכר ואכל. אורחא דמילתא נקט שמכר והוציא המעות בהוצאה: רשב"ם.

326 ולר"ל לא נחלקו אם קנין פירות כקנין הגוף אלא לכ"ע לאו כקנין הגוף. רבי סבר באחריו יש לראשון קנין פירות והשני מוציא מיד הלוקחות כשמת שני יחזרו ליורשי הנותן שקנין פירות לאו כקנין הגוף. ורשב"ג סבר שבכ"מ קנין פירות לאו כקנין הגוף ואחריו שאני, והקנה לראשון גוף ופירות ואין לשני אלא מה ששייר ראשון. וכשמת שני יחזרו ליורשי ראשון. וכן עיקר ועכשיו לא קשה הילכתא אהלכתא שבפ' החולץ פסקו הלכה כר"ל שקנין פירות לאו כקנין הגוף, ובאחריו לפלוני הלכה כרשב"ג שאין לשני אלא מה ששייר ראשון. וכן משמע מאביי שא' איזהו רשע ערום כו', וכן משמע לקמן בההיא אתתא דהוה לה דיקלא בארעא שרב ביבי בר אבבי הקנה לבנו קטן שהלכה כרשב"ג. רשב"ם

ואפילו היו בהן עבדים והוציאן לחירות. שואלת הגמרא, פשוט שאם הקנה את הגוף לראשון, יכול לעשות בו כל מה שירצה? עונה הגמרא, החידוש הוא שלא אומרים שלא נותנים לו לעשות איסור ולשחרר את עבדו, שהרי המשחרר עבדו עובר בעשה. רב יוסף אמר בשם רבי יוחנן, הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, ואפילו עשאים תכריכים למת. והחידוש הוא, שלא אומרים שהנותן לא נתנו לו לעשותם איסור הנאה, אלא על מנת להנות בהם³³³.

דרש רב נחמן בר רב חסדא, מי שאמר לחברו 'אתרוג זה נתון לך במתנה כל ימך, ואחריך לפלוני, לצאת בו ואם ירצה לאכלו'³³⁴, נטלו ראשון באנו למחלוקת רבי ורשב"ג. לרבי, הראשון לא יצא ידי המצווה³³⁵. ולרשב"ג יצא³³⁶.

הקשה רב נחמן בר יצחק, הרי רבי ורשב"ג לא חולקים על כך שיש לראשון פירות. ורשב"ג סובר שקנין פירות שיש לראשון הוא כקנין הגוף, ורבי סובר שקנין פירות שיש לו אינו כקנין הגוף³³⁷, ואם מכר את הגוף לא עשה ולא כלום. אם כן מדוע לא יצא ידי חובתו ליטול ולקיים את מצוות נטילת לולב, הוא פירותיו של האתרוג ואפילו לרבי שייצא, שאם לא יצא בו למה נתנו לו³³⁸? אלא לדברי הכל יצא בו. ואם מכרה או אכלה באנו למחלוקת רבי ורבן שמעון בן גמליאל. לרבי צריך לשלם דמי אתרוג לשני ולרבן שמעון אין לשני אלא מה ששייר ראשון³³⁹.

אחים שקנו אתרוג בתפוסת הבית אמר רבה בר רב הונא, אחים שירשו מאביהם ואחד מהם נטלו למצווה אתרוג או שלקחוהו ממצעות תפוסת הבית לפני שחלקו, אם האחים אינם מקפידים זה על זה לאכלו בלא רשותם, כגון שיש עוד אתרוגים בתפוסת הבית, או שימצאו אתרוגים בעיר, או שכבר יצאו ידי חובת המצווה, יכול אחד מהם לצאת בו ידי חובת המצווה. ואם לא, לא יצא. מפני שכתוב: "ולקחתם לכם" משלכם שיהא כולו שלו ולא שמקצתו שלו³⁴⁰. ודוקא

333 שאדם רוצה שיהנו מממונו ולא ילך לאיבוד. רשב"ם.

334 אם ירצה שהרי לא אמר ואחרייו לפלוני. רשב"ם.

335 שהרי אין לו בו אלא קנין פירות שהרי אינו יכול למכרו ולא קרינא ביה לכם. רשב"ם.

336 דהא אי בעי הוה אכיל ליה או מזבין ליה דהא אחריך קאמר מה שישתייר אחריך. רשב"ם.

337 אפ"ל לר"ל שאחריך שאני.

338 שהרי א' אחרך ואינו דומה לאתרוג של השותפין שאין יוצא בו ששם כולם שותפים ביחד אבל כאן אינו משועבד לשני כלל כל ימי חיי הראשון. רשב"ם.

339 וכמו שחולקים בקרקעות חולקים באתרוג שלרבי הראשון יורד ומוכרו לצאת בו שנתנו לפירות וזה פירותיו. ולרשב"ג אין לו לכתחלה אלא אכילת פירות, שהוא לצאת בו ואם מכר מכור. וקמ"ל שליטלו ולצאת בו הוא הפירות שנתן לראשון והגוף נתן לשני. רשב"ם.

340 שאע"ג שדרשו בגדיכם עריסותיכם תרומותיכם לרבות תלית של שותפין ועיסת השותפין ותבואת השותפין שחייבין בציצית ובחלה ובתרומה. ה"ה אם היה כתוב "פרי עץ הדרכים" אפ"ל של שותפות. אבל כיון שכתוב "לכם" צריך שיהא כולו שלו. ולא כתוב "ולקחת לך" לדרוש שתהא לקיחה לכל אחד ואחד. ומנהגנו שנהגו לברך כל הקהל באתרוג אחד מפני שדעתנו מסכמת לתת כל אחד במתנה את חלקו לחבירו. וכמו שא' במפורש, דלא גרע ממתנה ע"מ להחזיר. והוא ביו"ט ראשון אבל ביו"ט שני מתוך שיוצא בשאל יוצא בגזול. ומה שכתוב ודוקא אתרוג אבל פריש ורומן לא אינו מן הגמרא. רשב"ם.

שיש אתרוג לכל אחד ואחד³⁴¹.

אמר רבא, מי שאמר לחברו אתרוג זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו לי, ונטלו ויצא בו, אם החזירו יצא³⁴², ואם לאו אלא מכרו או אכלו לא יצא. שהתגלה הדבר שלא היתה מתנה³⁴³ ³⁴⁴. ורבא בא להשמיע שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה.

רב ביבי הקנה לבנו דקל שאשה הגמרא מביאה מעשה באשה שהיה לה דקל בשדה של רב ביבי בר אביי. וכשהיתה הולכת לקצוץ את פירותיו הקפיד עליה, והיא הקנתה לו את הדקל לכל שני חייו. והוא הלך והקנה אותו לבנו הקטן. כרבן שמעון בן גמליאל שאמר אין לשני אלא מה ששייר ראשון³⁴⁵. אמר רב הונא בנו של רב יהושע לרב ביבי, משום שבאתם מ'מולאי', מבני עלי אמרתם 'מילי מוליא'תא', דברים כרותים שאין בהם ממש. אפילו רשב"ג לא אמר דמה שמכר הראשון הוא מכור אלא אלא כשאמר נכסי לך ואחר כך לאחר, אבל לעצמו לא. וכן אשה זו שלא הקנתה אלא לימי חיך ורוצה שאחר כך יחזור לה, אפילו רשב"ג מודה שלא הקנתה לך אלא לפירות לכל ימי חיך, ומה שהקנית לבנך לא הועיל.

רבא אר"נ שור זה נתון במתנה ע"מ שתחזירו והקדישו והחזירו מוקדש ומוחזר לי, והקדישו והחזירו הוא מוקדש ומוחזר. הוא מוקדש שהרי הוא מוחזר ונתקיים התנאי והתברר שהיא מתנה למפרע³⁴⁶. אמר רבא לרב נחמן, מה החזירו? הרי הוא אמר על מנת שתחזירהו לי שתהיה חזרתו לעצמו, וכיון שהקדישו אינה אלא חזרה

341 לה ויש לפרש בדוחק דוקא כשיש לנותן אתרוג מלבד אותו שנטל מקבל מתנה ואינו מקפיד אם יאכל את האתרוג אבל אם אין לנותן אלא פריש או רמון לא יצא שמסתמא יקפיד אם יאכלנו ודוחק. תוס'.

342 איגלאי מילתא למפרע שהיא מתנה מעיקרא שהרי קיים את התנאי שהמתנה היתה תלויה. רשב"ם.

343 ואע"ג שקי"ל כר"מ שצריכים תנאי כפול הני מילי לענין גיטין וקדושין הוא שצריכים תנאי כפול לכתחלה לרווחא דמילתא שלומדים מתנאי בני גד ובני ראובן. אבל לגבי דיני ממונות לא צריך תנאי כפול אלא גלוי דעת בעלמא, וכיון שאמר ע"מ שתחזירהו לי ואע"ג שלא כפלו לומר ואם לא תחזירהו לא תהא מתנה אפ"ה אינה מתנה אא"כ נתקיים התנאי. שהרי הולכים אחר אומדן הדעת לעיל לגבי הרבה דינים. רשב"ם.

344 וא"ת למה לא יצא אפילו אם כפל לתנאי, הרי הוא תנאי ומעשה בדבר אחד ואינו תנאי בני גד ובני ראובן. כמו שא' בגיטין בפ' מי שאחזו. אבל יש לומר שרבא סבר שלא צריכים תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחד. או שרבא אדא סבר שכל האומר על מנת לאו כאומר מעשיו, ולכן הוא מעשה ותנאי בדבר אחד שאינו מגרשה אלא כשתחזיר לו הנייר ואין תתגרש כשהגט בידו. ולכן הוא מעשה ותנאי בדבר אחד ואינו תנאי. אבל רבא סבר כל האומר על מנת כאומר מעשיו דמי ואינו תנאי ומעשה בדבר אחד. והמעשה והתנאי יכולים להתקיים ומגורשת מיד ואחר כך תקיים התנאי. או ששם הוא כרבי מאיר וכאן כחכ'. תוס'.

345 ואע"ג שרשב"ג אסר לכת' הוא כשרי' אחר כך לפלוני שצריך שישתייר לו קצת אחריו אבל אשה זו שנתנה לו לגמרי כל ימי חייו ולא פירשה לתת אחרי' לאדם אחר אלא לעצמו, נתכוונה לקורת רוחו של רב ביבי ואפי' ליתנו לכתחלה לכל מי שירצה. והקנה לבנו קטן כדי שלא תוכל האשה לחזור ולקנות ממנו, או מפני שסמוך על שלחנו ורב ביבי יאכל הפירות תחת מזונות בנו. ונראה בעיני שלא גורסים לבנו קטן אלא לבנו וכן כתב בפירושי ר"ח ואגב שכתב כך בשאר מקומות כתבו אף כאן. רשב"ם.

346 ונראה שאם מת בתוך הזמן פטור מלשלם שאינו שואל להתחייב באונסין ולא שומר להתחייב בגניבה ואבידה, אלא מקבל מתנה הולא נתחייב אלא בפשיעה. רשב"ם.

להקדש? אלא אמר רב אשי, רואים אם אמר לו על מנת שתחזירהו הרי החזירו.
ואם אמר לו על מנת שתחזירהו לי, הרי אמר לו שיחזיר לו דבר הראוי לו.

